

BESLUT

2019-09-02

Dnr: 18/04527,
4551 och 4559**SAKEN**

Rapport, SVT1, 2018-12-21, kl. 19.30 och 2018-12-24, kl. 18.00 och 19.30, inslag om två skandinaver som mördats i Marocko; fråga om saklighet och beriktigande

BESLUT

Inslagen frias. De strider inte mot kravet på saklighet eller mot bestämmelsen om beriktigande.

INSLAGEN

Inslaget den 21 december 2018

I inslaget sades följande.

(Nyhetspresentatör) – Ytterligare nio personer har gripits för dubbelmordet på två skandinaviska kvinnor i Marocko. Det här meddelar marockanska myndigheter i dag. Den 28-åriga norskan och den 24-åriga danskan hittades döda i bergskedjan Höga Atlas i måndags, med knivskador på sina halsar. Tidigare har fyra personer gripits misstänkta för inblandning i mordet, som utreds som terrorbrott. (Danmarks statsminister, enligt översättningstext) – I ljuset av det och efter den bedömning som relevanta danska myndigheter, alltså polisen, ska förklara närmare, är slutsatsen, utifrån hur mordet begåtts, att detta bör utredas som terrorbrott.

Inslagen den 24 december 2018

Inslagen var likalydande. I bild under påannonseringen syntes en skylt med texten ”Mordvideo – Spridning är olagligt”. Inslagen påannonserades på följande sätt av nyhetspresentatören.

Morden på två skandinaviska kvinnor i Marocko har upprört många och en video som sägs visa mordet har spridits på sociala medier. Men den som sprider filmen i Sverige kan göra sig skyldig till brott. Det här säger tidigare överåklagaren [namn].

Därefter gav en speaker en kort sammanfattning av vad som rapporterats tidigare. Bland annat sades det att 13 personer var gripna för det misstänkta

terrordådet och att kvinnorna hade knivskador på sina halsar. Speakern sa även att Norges statsminister uppmanat människor att inte sprida den video som sades visa mordet på en av kvinnorna och att spridningen av videon, enligt norska och svenska rättsexperter, kunde vara ett brott. Sedan visades en kort intervju med en före detta överåklagare, numera ordförande för brottsofferjouren. Bland annat följande sades.

(Före detta överåklagare) – Vi har fått en väldigt bra ny lagstiftning som heter olaga integritetsintrång och den lagen tar sikte just på den här typen av fall, där någon sprider uppgift eller bild på någons utsatta position. (Speaker) – Det kan alltså gälla spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter från sexuella sammanhang men även bilder på personer som blivit utsatta för allvarliga brott eller varit med om en olycka.

Inslaget avslutades med att den före detta överåklagaren bland annat svarade på frågan om vilka straff som kunde utdömas om man sprider den här typen av filmer.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser sammanfattningsvis att rapporteringen om morderna på två skandinaver var osaklig och missvisande. Anmälarna ställer sig frågande till varför Sveriges Television (SVT) kallade en halshuggning för ”knivskador”. En anmälare anför att nyheterna i sådana fall som detta, där man tydligt vet vad som har hänt, borde ge en så exakt bild som möjligt av händelsen.

Kritik som riktas särskilt mot inslagen den 24 december 2018

En anmälare anser att SVT felaktigt fokuserade på att skrämma upp och hota svenska folket med fängelse om man delade filmen. En annan anmälare anför att det i förarbetena till den nya lagen framgår klart och tydligt att den endast kan användas om den kränkta är en levande person. I det här fallet handlar det om två avrättade kvinnor. I lagen framkommer att om det hade rört sig om barn så skulle den kunna tillämpas. Anmälaren kräver att SVT rättar inslagen.

Mot bakgrund av anmälningarna har nämnden granskat inslag i *Rapport* som sändes den 21 och den 24 december 2018.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslagen stämmer överens med kravet på saklighet och bestämmelsen om beriktigande och anför sammanfattningsvis följande.

Inslaget den 21 december 2018

Bakgrunden till inslaget var att två skandinaviska kvinnor hittats mördade i Marocko fyra dagar tidigare. Som framgår av inslaget bestod nyheten av att ytterligare nio personer hade gripits för morderna. I inslaget framkom även att det

bedömdes att morden skulle utredas som terrorbrott, något som i sig angav att det som ägt rum, utöver att det var två mord, var mycket allvarligt.

Vid sändningstillfället florerade en stor mängd rykten om hur kvinnorna mördats. Dessa rykten spreds snabbt direkt efter att kvinnorna hittats. Samtidigt spreds bilder och videofilmer i sociala medier, bland annat utlagda av personer som sade sig vara IS-anhängare, och en film som påstods visa hur en av de skandinaviska kvinnorna mördades. Dessa bilders autenticitet hade vid sändningstillfället inte bekräftats från något officiellt håll. Redaktionen följde rapporteringen i utländska medier som till exempel NRK, Reuters och AP där ingen rapporterade om halshuggning. När det gällde formuleringen om hur kvinnorna mördats valde redaktionen att återge den officiella informationen om kvinnornas skador som var "knivskador".

Den 22 december 2018 gjordes en överblick på SVT Nyheter av vilka uppgifter som var bekräftade kring morden och vilka uppgifter som inte var bekräftade. I en artikel framgick det att de senaste officiella uppgifterna var att kvinnorna hittats med knivskador på sina halsar men att de inblandade myndigheterna inte bekräftat mer än så. Vad gällde den video som spreds på sociala medier hade den norska polismyndigheten inte bekräftat att videon var äkta, men sa att det inte finns något konkret som tyder på att den inte skulle vara det. Polismyndigheten knöt videon till händelsen, men meddelade att de fortsatte att undersöka den. Inte heller den danska underrättelsetjänsten PET hade bekräftat att videon var äkta, de skrev dock att de utgick från ett antagande att den var det i sin utredning. Det framgick även att man försökte stoppa spridningen av klippet.

Redaktionen är i dessa sammanhang extra försiktig när det gäller material som kommer från terrororganisationer eller terrorister med anknytning till sådana organisationer. Detta är på inget sätt ett förringande av morden. Tvärtom var det av respekt för offrens värdighet samt offrens och deras anhörigas privatliv och integritet som inte närmare detaljer i spekulationerna togs upp. Enligt SVT framgick dock tydligt av rapporteringen om terrordåden vad som ägt rum utan att de detaljerade spekulationerna återgavs.

Inslagen den 24 december 2018

Den externt medverkande experten formulerade sig så att det tydligt framgick att hans bedömning var att det kunde vara olagligt enligt den nya lagen att sprida videon, inte att det var fastställt att det var det. SVT:s reporter och programledare uttryckte sig på samma sätt om det experten uttalade sig om. Den medverkande experten är välrenommerad med ett erkänt kunnande på området. Han är dock inte företrädare för SVT och är därmed en sådan extern medverkande för vilken kravet på saklighet och opartiskhet är lägre än för en

företrädare för SVT. Av inslaget framkom tydligt att det rörde sig om ett terrordåd.

Problematiken kring spridningen av videon belystes särskilt med anledning av den norska statsministerns vädjan att inte sprida materialet. Inte heller vid detta sändningstillfälle var det klarlagt om videon som spritts var autentisk. Därmed var inte heller de exakta detaljerna kring hur dådet hade utförts klarlagda. Klart var dock att det handlade om ett terrordåd.

Dagarna kring sändning diskuterades i olika medier att spridning av filmen kunde vara olaglig. Bland annat hade en chefsrådmann vid Lunds tingsrätt uttalat sig om spridning av filmen i förhållande till lagen om olaga integritetsintrång och att den kunde vara tillämplig (SVT har i sitt yttrande bifogat en artikel från Aftonbladets webbplats). Inför sändning hade redaktionen kontakt med två rättsexperter. Den ena var en professor som också resonerade kring att det kunde vara brottsligt att sprida filmen. Han lyfte framförallt fram bestämmelsen om olaga våldsskildring. Han hade dock inte möjlighet att medverka i programmet. Den som kunde ställa upp för intervju var den före detta överåklagaren. Som framgår av inslaget resonerade han på ett annat sätt och ansåg att lagen om olaga integritetsintrång skulle kunna vara tillämplig. Enligt redaktionen fanns alltså minst två oberoende rättsexperter som gjorde samma bedömning vid sändningstillfället, chefsrådmannen och den medverkande före detta överåklagaren. I påannonser och speakerkommentar var det tydligt att det var den före detta överåklagarens expertbedömning som refererades. Expertbedömningen refererades också till av reportern och programledaren utan att det preciserades vilken lag det gällde. Som framgår av inslaget sades inte att det *är* olagligt. I inslaget sa reportern att det enligt norska och svenska rättsexperter *kan* vara ett brott. Inte heller här preciserade reportern enligt vilka lagar eller bestämmelser vilket experten däremot gjorde.

Som framgår sades det i *Rapport* den 24 december 2018 att det kunde vara ett brott att sprida filmen enligt svenska och norska rättsexperter. Den medverkande före detta överåklagaren lyfte bara upp olaga integritetsintrång som exempel.

I samband med tilläggsyttrandet har redaktionen varit i kontakt med ovan nämnda professor igen. Han menade att lagen om olaga integritetsintrång troligen inte var tillämplig eftersom kvinnan var avliden. Men han förde också ett resonemang kring att det eventuellt kunde vara möjligt för närmast anhöriga att driva ett fall om olaga integritetsintrång mot en person som skickar ett sådant klipp direkt till exempelvis en förälder.

Det framgår att olika rättsexperter har olika bedömningar när det gäller spridning av sådant material som det handlade om i inslaget. Den grund

redaktionen hade för att publicera det aktuella inslaget var att det också fanns andra rättsexperter vid sändningstillfället som gjorde samma bedömning samt den medverkande expertens goda renommé. Såvitt SVT kan se har inte heller lagen prövats i något liknande fall.

Eftersom uttalandet i inslaget gjordes av en extern medverkande som uttryckte en uppfattning om en sakfråga och för vilken kraven på saklighet och opartiskhet är lägre, bedömde redaktionen att det inte var nödvändigt att göra ett beriktigande.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten sakligt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas. SVT ska före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet (13 § andra stycket i sändningstillståndet).

Kravet på saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kravet ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

SVT ska beriktiga uppgifter som förekommit i ett tv-program när det är befogat (5 kap. 4 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Anmälarna är bland annat kritiska till SVT:s beskrivning av hur de två kvinnorna mördades. Mot bakgrund av vad SVT har anfört i sitt yttrande anser granskningsnämnden att inslagen inte strider mot kravet på saklighet i det avseendet.

Den formulering som gick att läsa på skylten i början av inslagen den 24 december var tillspetsad och förenklad och kunde ge tittaren den felaktiga bilden att det stod klart att det i förhållande till bestämmelsen om olaga integritetsintrång är olagligt att i Sverige dela den aktuella videon. I inslaget uppgavs dock att det skulle kunna vara olagligt att sprida filmen, vilket gav en mer nyanserad bild av lagens tillämpbarhet i det aktuella fallet. SVT har i ärendet anfört att uppgiften om att spridningen kunde vara olaglig i förhållande till bestämmelsen om olaga integritetsintrång utgick från den tillfälligt medverkande

före detta överåklagaren och uppgifter som en chefsrådman hade fört fram i en artikel på Aftonbladet. Givet detta får SVT inför sändning anses ha gjort en tillräcklig saklighetskontroll. Inslaget strider mot den bakgrunden inte mot kravet på saklighet.

Eftersom det tydligt framgick i inslaget att det var den tillfälligt medverkande före detta överåklagaren som var av uppfattningen att spridningen av mordvideon skulle kunna vara olaglig som olaga integritetsintrång anser nämnden att det inte var befogat att sända ett beriktigande.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Bo-Erik Gyberg och Gunnar Springfieldt efter föredragning av Maria Bergerlind Dierauer. I beredningen av ärendet har även handläggaren Cecilia Smitt Meyer deltagit.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Maria Bergerlind Dierauer